

i streng kronologisk rækkefølge. Som det foreligger, er man tvunget til at slå frem og tilbage, når man ønsker at fordybe sig i skildringen af en bestemt politisk begivenhed eller omtale af en person. Udgiveren har ikke været blind for dette synspunkt, og han der derfor ved afslutningen af den store brevudgave udarbejdet en kronologisk oversigt over samtlige offentliggjorte breve i de to udgaver med henvisning til deres placering i samlingerne.

Det bør heller ikke lades uomtalt, at udgiveren har nedlagt et betydeligt arbejde i udarbejdelse af noter og henvisninger. Det er en stor lettelse for brugerne, at noterne er anbragt direkte efter det brev, i forbindelse med hvilke de skal benyttes. Der ligger også meget værdifuldt stof gemt i noterne. Det er ikke sjældent, at noterne benyttes til gengivelse af andet relevant brevmateriale, som udgiveren har benyttet under sit arbejde.

Som hjælpemidler for benytterne af den store brevudgave findes desuden en tidstavle over de begivenheder, som omhandles i brevene samt person- og sagregister. Det forekommer en smule besynderligt, at ikke alle personer, der nævnes i personregisteret, er identificeret. Det *kan* være forbundet med et urimeligt besvær at fastslå fødsels- og dødsår for samtlige personer, men en angivelse af deres stilling burde nok være taget med. Lad gå, at man tillader sig at gå ud fra, at alle nu og i fremtiden kender Orla Lehmann og Carl Ploug, men hvem er William Walker Stockfleth? Er han meget mere kendt end amtmand U. A. Holstein eller overpræsident Sophus Rosen i Flensborg, om hvilke der i personregisteret er udførlige oplysninger om fødsels- og dødsår samt embedsmæssige karriere. Der kunne nok være anvendt mere stringens ved personregisterets udarbejdelse.

Harald Jørgensen

Portrætbuster på prædikestole

JØRGEN SLETTEBO: RENAISSANCE-HOVEDER. *Borgere i sønderjysk kirkeinventar. Fra Als og Sundeved. Hefte 47. Sønderborg 1968. 85 s. Ill. 10 kr.*

Møbelkunsten har alle dage haft god grobund i Slesvig og Holsten; allerede i 1400-tallet tales der om panel- og kistemagere, og mange af deres arbejder, især i kirkerne, er bevarede. Heller ikke efter reformationen skortede det på kirkelige opgaver til billedskærerne, da der nu blev stort behov for stolestader og prædikestole. At det kan lønne sig at kigge nærmere på sidstnævnte inventarstykker, også når det er fremstillinger af verdslige mennesker, man søger, viser Jørgen Slettebo i sin artikel om renaissancehoveder; det fremgår dog ikke af titlen, at emnet er udskårne og malede »borgere«.

Når talen er om udskårne renaissancehoveder, tænker man vel først på kister beregnet til brudeudstyr eller anden opbevaring. Kisternes forsider er oftest delt i tre eller fire felter, der hver har en medaljon med et hoved. Lignende ud-

formning kendes i felterne på enkelte prædikestole, f. eks. i Ullerup kirke, men i den foreliggende artikel har det været forfatterens hensigt at gøre opmærksom på tilstedeværelsen af hoveder på den i reglen lidet iøjnefaldende plads i prædikestolens øvre frise.

Det indledende kapitel giver en kort orientering om de bibelske fremstillinger, som naturligvis er de hyppigst forekommende i kirkerne, og om de forskellige opfattelser kunstnerne i tidens løb har haft af historierne. Her vedkender forfatteren sig sin gæld til »Danmarks Kirker«, især for de første kapitlers vedkommende. I den forbindelse er det fristende at udtrykke håbet om, at flere vil følge hans eksempel og udnytte det righoldige stof, de udgivne amter af »Danmarks Kirker« frembyder. Derefter beskrives kirke for kirke, hvad der er af renæssanceinventar i Sønderborg amt, således at heftet tillige kan bruges som vejledning ved besøg i kirkerne. I næste kapitel trækkes det inventar frem, som er dekoreret med de små portrætbuster, der er artiklens egentlige emne. Det viser sig, at hovederne med en enkelt undtagelse udelukkende findes på prædikestole fra o. 1570–1620; disse beskrives nu indgående i kronologisk rækkefølge, idet der inddrages et par sydslesvigske med helt tilsvarende hoveder. Forfatteren stiller sig nu spørgsmålet, hvorfra forbillederne kom? Billedskærerne har øjensynlig ikke brugt levende model, men de må ligesom ved de bibelske scener og de dekorative elementer have benyttet forlæg i form af malerier, tegninger, kobberstik eller træsnit. Hermed er den hævdevundne teori endnu en gang blevet bekræftet.

Da heftet er udsendt i 60-året for grundlæggelsen af Historisk samfund for Als og Sundeved, er der ofret lidt mere på årbogen end vanligt; den er rigt forsynet med billeder specielt optaget til lejligheden af konservator ved Nationalmuseet Mogens Larsen.

Marie-Louise Jørgensen

Maleren fra Åbenrå

HANNE POULSEN: JES JESSEN. *Maleren fra Åbenrå. Historisk Samfund for Sønderjylland. 1971. 204 sider. 3 farveplancher + 64 sort-hvide illustrationer. Indb. Kr. 31.*

Kunsthistorien interesserer sig for andet end æstetik, men det er måske alligevel karakteristisk, at det er en etnolog, der har behandlet maleren Jes Jessen, der i Weilbachs kunstnerleksikon karakteriseres som »malermester med kunstneriske ambitioner og i besiddelse af nogen karakteriserende og dekorativ evne«. Sammesteds hævdes det, at det er hans stilling som Eckersbergs første lærer, der har bevaret hans navn i dansk kunsthistorie.

Da Hanne Poulsen påviser, at hans indflydelse på Eckersberg må have været minimal, eftersom denne rømmede af lære efter tre års forløb og indtil da som yngste læredreng måske aldrig havde gjort et strøg med en pensel, men vel hovedsageligt havde været beskæftiget med at rive farver, rense pensler og